

povaha zdroje rozmnoženiny a ani jejich počet," uzavřel svůj příspěvek Myška. Toto konstatování se pak stalo předmětem širší diskuze, zejména ze strany domácích účastníků kolokvia, jelikož německý autorský zákon v § 53 výslovně stanoví, že rozmnoženinu pro osobní potřebu si nelze pořídit z očividně protiprávně zhotovené předlohy.

Jaromír Šavelka pak navázal na svůj příspěvek z prvního göttingenského kolokvia, když se v souvislosti s předběžnou otázkou, kterou SDEU zaslal český Nejvyšší správní soud,¹⁰ zabýval možnostmi autorskoprávní ochrany grafického uživatelského rozhraní počítačových programů. Ve svém vystoupení především představil právě zveřejněné stanovisko generálního advokáta a naznačil, že SDEU s největší pravděpodobností ve svém rozhodnutí posune dosavadní hranice autorskoprávní ochrany počítačových programů.¹¹

Autorskoprávním aspektům ambiciózního projektu Google Books se věnoval ve své prezentaci Gergely Szóke z maďarské univerzity v Pécsi. Upozornil na vysokou hodnotu, kterou pro společnost tento projekt znamená, ale zároveň upozornil na nebezpečí spočívající ve stále se zvyšující dominanci společnosti Google v oblasti poskytování informací.

Závěr kolokvia patřil velmi poutavému příspěvku Jana Timkeho z domácí göttingenské univerzity. Příspěvek posluchače uvedl do velmi aktuální problematiky patentovatelnosti lidského genomu. S ohledem na skutečnost, že se jednalo o téma značně vzdálené profesnímu zaměření jednotlivých účastníků, vyžádalo si značně rozsáhlý obecný úvod. Specifickým právním otázkám pak již nemohl být věnován dostatečný prostor, přestože by to zajisté zasluhovaly.

Vzhledem širokému záběru jednotlivých diskutovaných témat by bylo dosti složité charakterizovat kolokvium jednou závěrečnou větou. Každý příspěvek totiž vyvolal obsáhlou debatu, která ovšem poskytla autorům potřebný komparatistický náhled na předmět jejich zájmu. V průběhu diskusí tak nebyly identifikovány jen jednotlivé problematické aspekty národních úprav, ale i podněty pro další akademickou činnost. Závěrem se sluší poznamenat, že všechny přednesené příspěvky vyjdou v tištěné podobě v mezinárodní verzi časopisu *Medien & Recht*.¹²

10 Publikována v úředním věstníku OJ C 11 ze dne 16. 01. 2010, s. 14.

11 To se následně též stalo. Příslušné rozhodnutí je dostupné pod sp. zn. C-393/09 na curia.europa.eu.

12 *Medien & Recht International*. MEDIEN und RECHT Verlags GmbH. ISSN 1817-8456.

Starověké mozaiky a XML Markup právních předpisů

Jaromír Šavelka

Malebné severoitalské městečko Ravenna v 5. a 6. století n. l. představovalo centrum světového dění, neboť bylo hlavním městem Západořímské říše a také nástupnických států. Od té doby se politický význam Ravenny podstatným způsobem snížil, avšak dodnes se z tohoto slavného období zachovaly jedinečné mozaiky, které jsou světovým unikátem. Přes tento fakt město nepatří mezi turisticky nejvytíženější oblasti Itálie, a tak své návštěvníky spolehlivě udiví kontrastem mezi vnější jednoduchostí svých staveb a do nejmenšího detailu propracovanou výzdobou jejich interiérů.

V prostředí tohoto jedinečného města se ve dnech 6.–11. září pod názvem LEX SummerSchool 2010 konala letní škola právní informatiky. Tato již tradiční akce, každoročně pořádaná CIRSIFID¹ při Univerzitě v Boloni, představuje jednu z ústředních událostí v oblasti předávání znalostí ohledně problematiky tzv. XML² označování právních předpisů.³ Zaměření letní školy však není omezeno výhradně na tuto problematiku, a tak bylo možno shlédnout rovněž přednášky týkající se lingvistických otázek automatizovaného zpracování právních dokumentů či řízení znalostí⁴ v prostředí právních profesí.

Celá letní škola byla rozdělena na dvě části, základní kurz, pořádaný v prvních dvou dnech, a kurz pokročilý, jemuž byly věnovány zbývající čtyři dny. Hlavnímu tématu letní školy, kterým byl XML Markup právních předpisů, byl zcela zasvěcen právě zmíněný základní kurz a dále první den pokročilého kurzu. V rámci tohoto bloku se svými příspěvky vystupovaly zřejmě tři největší osobnosti, které se touto problematikou zabývají, a sice Monica Palmirani a Fabio Vitali, kteří oba působí jako profesori právní informatiky na Univerzitě v Boloni, a Enrico Francesconi, výzkumný pracovník ITTIG.⁵ Fabio Vitali poslu-

1 *Centro Interdipartimentale di Ricerca in Storia del Diritto, Filosofia e Sociologia del Diritto e Informatica Giuridica* [online]. Změněno 25. 9. 2010 [cit. 25-9-2010]. Dostupný z: <http://www.cirsfid.unibo.it/CIRSIFID/default.htm>.

2 Zkratka pochází z anglického eXtensible Markup Language.

3 Častěji se používá označení „XML Markup právních předpisů“.

4 Známejší je anglický ekvivalent „knowledge management“.

5 Istituto di Teoria e Tecniche dell'Informazione Giuridica.

chače letní školy seznámil se základy značkovacích jazyků, zejména XML, vybranými aspekty elektronické správy dokumentů a ústředními otázkami týkajícími se strukturování právních dokumentů. Monica Palmirani představila některé problémy spojené se změnami právních předpisů v čase a rovněž umožnila účastníkům kurzu, aby si sami naučené techniky vyzkoušeli přímo u počítače v počítačové učebně, která byla k dispozici po celý průběh letní školy. Teoretický rámec poskytly přednášky Giovannioho Sartora, jenž působí jako profesor na European University Institute ve Florencii a je mimo jiné i zakladatelem popisované letní školy, a Günthera Schefbecka, vedoucího oddělení dokumentace, archivů a statistiky rakouského parlamentu, zaměřené na obecné otázky legislativy a legislativního procesu.

Lekce pořádané v rámci druhého dne pokročilého kurzu byly zaměřeny na lingvistické otázky automatizovaného zpracování právních informací. Aldo Gangemi, výzkumný pracovník Semantic Technology Laboratory při CNR,⁶ představil posluchačům problematiku informačních ontologií a možnosti jejich využití v prostředí webu 2.0. Na pořad dne se dostaly rovněž standardy a programovací jazyky, které se v této oblasti využívají, zejména OWL⁷ a RDF.⁸ Příklady informačních ontologií v právu a úskalí jejich tvorby ve své lekci adresovala Nuria Casellas, v současné době hostující výzkumnice na Legal Information Institute při Cornell University Law School.

Problematice řízení znalostí v oblasti právních profesí byl rovněž věnován celý den. Všechny lekce byly vedeny Tomem van Engersem, profesorem právní informatiky působícím na Leibniz Center for Law při Univerzitě v Amsterdamu. Jejich náplní bylo představení možnosti reprezentace právních znalostí, automatizované zpracování přirozeného jazyka, výpočetní modely právních argumentů, jakož i obecné otázky strukturování právní argumentace.

Poslední den byl věnován praktickým ukázkám implementace technik, které byly v průběhu letní školy představeny. Za zmínku stojí zejména prezentace Claudia Fabianioho, projektového manažera pro IT, který působí při Evropském parlamentu, a Granta Vergottiniho, jenž má na starosti IT podporu legislativního procesu v Kali-

6 *Consiglio Nazionale delle Ricerche* [online]. Změněno 25. 9. 2010 [25-9-2010]. Dostupný z: <http://www.cnr.it/sitocnr/home.html>.

7 Z anglického „Web Ontology Language“.

8 Z anglického „Resource Description Framework“.

fornii. Obě prezentace byly zaměřeny na ukázkou možnosti, jež legislativnímu procesu nabízí XML Markup. Velkou pozornost upoutaly zejména demonstrace v současnosti vyvíjených viewsync editorů legislativních textů.

Přestože byl program letní školy, jak ostatně vyplývá z předchozího textu, mimořádně náročný a volného času příliš nezbyvalo, měli jednotliví účastníci možnost seznámit se, jak mezi sebou, tak s vyučujícími, a získat tak cenné mezinárodní kontakty. S ohledem na skutečnost, že komunita lidí zabývajících se právní informatikou je relativně malá, měla i tato stránka LEX Summer-School 2010 mimořádnou hodnotu.

Stejně jako samotná Ravenna, působila i letní škola velmi skromným a přátelským dojmem. Tak jako unikátní ravennské mozaiky, i vysoká kvalita jednotlivých lekcí, skutečnost, že všechny byly vedeny celosvětově uznávanými odborníky, a dokonale zvládnutá organizace celé letní školy, byly velmi příjemným a neočekávaným překvapením.

Umělá inteligence a právo ve městě Beatles

Jaromír Šavelka

Umělá inteligence a její využití v právu jsou jedním z nejdiskutovanějších témat v oblasti právní informatiky vůbec. Představa počítače vybaveného algoritmy potřebnými k řešení těch nejsložitějších právních problémů má totiž bezpochyby svůj půvab a její historie sahá snad tak daleko jako historie samotných počítačů. Sílu tato myšlenka čerpá především z naděje, že by počítač při řešení problémů používal jednoznačné, formálně správné a transparentní postupy, a jeho řešení by tak vždy bylo správné a spravedlivé, oproštěné od jakékoli nahodilosti. Zjištění, že dosažení tohoto cíle je pravděpodobně nemožné, v devadesátých letech minulého století způsobilo značný útlum v oblasti akademického studia umělé inteligence v oblasti práva i aplikaci výsledků tohoto studia do praxe. Naštěstí nedošlo k úplnému opuštění těchto snah. Živým příkladem je činnost nizozemské akademické organizace JURIX,¹ která od roku 1988 organizačně zajišťuje a odborně garantuje pořádání stejnojmenné konference.

1 The Foundation for Legal Knowledge Based Systems [online]. Změněno 13. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.jurix.nl/>.

Letošní ročník konference JURIX² se konal v Liverpoolu, ve Velké Británii, v prostorách Ústavu výpočetní techniky Univerzity v Liverpoolu,³ a to již tradičně v čase předvánočním, konkrétně ve dnech 15.–16. prosince. Současně s hlavní konferencí byly pořádány také dva monotematické workshopy zaměřené na online rozhodčí řízení⁴ a modelování právních případů a právních norem.⁵ Oba se odehrály 14. prosince, tedy den před konáním samotné konference.

Ústředním tématem prvního ze dvou konferenčních dnů byly možnosti využití umělé inteligence při tvorbě a posuzování právní argumentace. Přehnaná očekávání směřující do sféry automatizovaných nástrojů určených k řešení nejrůznějších právních problémů však musela nezbytně zůstat nenaplněna. Zkoumání této oblasti se v současné době totiž nachází v mnohem „ranějším“ stádiu. Celá řada příspěvků se věnovala teoretickým otázkám formalizace právní argumentace, přičemž vycházela z jednoduchého, a patrně správného, předpokladu, že přes mnohdy obtížnou uchovitelnost některých činitelů působících v procesu tvorby a posuzování právní argumentace, jakými jsou například spravedlnost, přiměřenost nebo základní zásady jednotlivých právních odvětví, by v právní argumentaci mělo být možno vyzorovat alespoň některé ustálené vzorce a postupy. Jejich poznání, popis a doplnění by pak mělo vést k vytvoření konzistentních formálních modelů argumentace, které následně mohou být využity ke zvýšení kvality samotné právní argumentace. Právě tyto modely by v budoucnu mohly posloužit jako základ pro konstrukci algoritmů schopných řešit vybrané právní problémy.

S velmi zajímavým příspěvkem na toto téma vystoupil Henry Prakken, který působí jako profesor na Právnické fakultě Univerzity v Utrechtu, a Trevor Bench-Capon, profesor z hostitelské Univerzity v Liverpoolu. Představili důmyslný formální systém určený k posouzení vhodnosti různých možností

2 JURIX 2010 [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://pcwww.liv.ac.uk/~confcsc/Jurix2010.html>.

3 University of Liverpool: Computer Science Department [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.csc.liv.ac.uk/>.

4 6th International Workshop on Online Dispute Resolution (ODR Workshop 2010) [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://idt.uab.es/workshops/ODR2010/>.

5 Proceedings of the Workshop on Modelling Legal Cases and Legal Rules [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.wyner.info/research/Papers/WorkshopLegalCasesProceedings JURIX2010.pdf>.

řešení konkrétní situace v rámci navrženého dvoufázového procesu. V první fázi dojde k ověření toho, zda se jednotlivé možnosti vůbec kvalifikují jako řešení předestřenému problému. Ve druhé jsou pak na základě různých kritérií úspěšné varianty ohodnoceny tak, aby mohla být identifikována nejhodnější možnost.⁶ Že možnosti tvorby formálních modelů argumentace mohou být aplikovány i v prostředí právních principů ukázal příspěvek Michala Araskiewiczze z Právnické fakulty Univerzity v Krakově. V rámci příspěvku byla provedena i praktická demonstrace použití navrženého postupu na skutečném případě střetu práva na svobodu projevu a ochranu osobnosti.⁷ Formální model pro posuzování unesení důkazního břemene představili zase Floris Bex, výzkumný pracovník Argumentation Research Group při Univerzitě v Dundee, a Douglas Walton, vedoucí CRRAR⁸ při kanadské Univerzitě ve Windsoru.⁹

Druhý den bylo téma právní argumentace nahrazeno pragmatictějšími otázkami týkajícími se zejména vyhledávání právních informací, reprezentace právních znalostí či sémantické analýzy právních textů. Zaujal zejména příspěvek Adama Wynera z Univerzity v Liverpoolu a Wima Peterse z Univerzity v Sheffieldu, představující softwarový nástroj umožňující specifický druh anotace soudních rozhodnutí. Rozhodnutí zpracovaná pomocí tohoto nástroje usnadňují zájemci vyhledat pasáže zabývající se určitou tematikou i v případě, že uživatel nedisponuje potřebnými klíčovými slovy. Vyhledávací algoritmus je založen na identifikaci určité kombinace okolností, účastníků a významových vlastností jejich rolí ve vztahu ke zmíněným okolnostem.¹⁰

6 BENCH-CAPON, Trevor; PRAKEN, Henry. A Lightweight Formal Model of Two-Phase Democratic Deliberation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 27 – 36. ISBN 978-1-60750-681-2.

7 ARASKIEWICZ, Michal. Balancing of Legal Principles and Constraint Satisfaction. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 7 – 16. ISBN 978-1-60750-681-2.

8 University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

9 University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

10 BEX, Floris; WALTON, Douglas. Burdens and Standards of Proof for Inference to the Best Explanation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 37 – 436. ISBN 978-1-60750-681-2.

10 WYNER, Adam; PETERS, Wim. Lexical